

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Бурятия

МКУ "Управление образования АМО "Тункинский район"

МБОУ "Торская СОШ"

РАССМОТРЕНО

Руководитель МО

Янданова М.И.

Протокол №1
от «29» августа 2024 г.

СОГЛАСОВАНО

Председатель МС

Шобоева С.А.

Протокол №1
от «29» августа 2024 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор школы

Янданова Т.П.

Приказ №104
от «02» сентября 2024 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Бурятская литература»

для обучающихся 10-11 классов

Торы 2024

№	Хэшээлэй сэдэб	Сагай хубаари
1	Оршол XVIII-XIX зуун жэлнүүдэй уран зохиолой бүридэлгэ	1
2	Оюун ухаанай зохиолнууд «Үльгэрэй далай»	1
3	Бурядай түүхэ бэшэгүүд тухай Вандан Юмсунов «Хориин 11 эсэгийн уг изагуурай туужа»	1
4	Дамби-Жалсан Ломбо-Цэрэнов «Сэлэнгын монгол-буряадуудай түүхэ бэшэг»	1
5	Цэдэб-Жаб Сахаров «Баргажанай буряадуудай түүхэ бэшэг»	1
6	XX зуун жэлэй эхин үеын түрэл буряад уран зохиол	1
7	Базар Барадиевич Барадин (Самандабадра) Д Банзаров тухай шулэг	1
8	Ерэнсэй ехэ үбгэн «Сагай дүрбэн уларил»	1
9	XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай түрэл буряад уран зохиол Солбоной Туяа «Сэсэгтэ тала»	1
10	Солбоной Туяа «Город»	1
11	Солбоной Туяа «Сэсэг»	1
12	Солбоной Туяа «Ангар»	1
13	Базар Барадиевич Барадин (Самандабадра) «Сэнгэ баабай» (хөөрөөнһөө хэһэгүүд)	1
14	Жамсо Тумунович Тумунов «Сэсэгмаа»	1
15	Намжил Гармаевич Балдано «Энхэ-Булад баатар»	1
16	Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үеын түрэл буряад уран зохиол	1
17	Дайнай үеын шүлэглэмэл уран зохиол Цыретор Дугарович Зарбуев «Нарһан»	1
18	Дольен Мадасон «Хабар», «Алта мүнгэнһөө үнэтэй адха хара шорой»	1
19	Дайнай үеын үргэлжэлһэн уран зохиол Ж.Т.Тумунов «Наранай орохо зүг тээшэ»	1
20	Ж.Т.Тумунов «Бакай»	1
21	Ж.Т.Тумунов «Офицерэй дэбтэрһээ»	1
22	Ц.Н.Номтоев «Сталинград шадарай агууехэ тулалдаан»	1
23	Данри Данилович Хилтухин «Солдадай ном»	1
24	Дайнай үеын зүжэглэмэл уран зохиол	1
25-		
26	Х.Н.Намсараев «Тайшаагай ташуур»	2
27	«Тайшаагай ташуур» гэжэ драмын түүхэ	1
28	«Тайшаагай ташуур» драмын байгуулга	1
29	XX зуун жэлэй 2-дохи хахадай түрэл буряад уран зохиол Түрэл буряад уран зохиолой уран найханай юртэмсэ	1
30	Ж.Т. Тумунов "Нойрһоо һэриһэн тала»	1

31	Ж.Т. Тумунов "Нойrhoo хэриhэн тала»	1
32	Романай байгуулга	1
33	Романай гол удха	1
34	Дэлгэр Доржиевай дурэ	1
35	Х.Н.Намсараев "Үүрэй толон"	2
36	Х.Н.Намсараев "Үүрэй толон"	1
37	Романай байгуулга	1
38	Романай геройнууд	1
39	Ч.Ц.Цыдендамбаев «Түрэл нютагһаа холо»	1
40	Ч.Ц.Цыдендамбаев «Түрэл нютагһаа холо» Холын газарта үншэрэлгэ	1
41	Ч.Ц.Цыдендамбаев «Түрэл нютагһаа холо» Актова зал хүнхинэбэ	1
42	Ч.Ц.Цыдендамбаев «Холо ойрын түрэлнүүд»	1
43	Ч.Ц.Цыдендамбаев «Холо ойрын түрэлнүүд»	1
44	А.А. Бальбуровой уран найханай юртэмсэ "Зэдэлээтэ зэбэнүүд"	1
45	Романай байгуулга ба удха	1
46	Арад зоной ажабайдал ба арадай түлөөлэгшэд	1
47	Романай гол герой Ута Мархаас	1
48	Творческо практикум	1
49	Ж. Балданжабой уран найханай юртэмсэ	1
50	"Сэнхир хаданууд"	1
51	"Сэнхир хаданууд гэжэ романай уран найханай юртэмсэ	1
52	Романай геройнууд. Даржаа убгэн	1
53	Залуу ажалшатай уусхэл (Хорло, Балма)	1
54	Роман соо худоо ажахыда узэгдэһэн дутуу дунданууд	1
55	Д.З. Жалсараевай уран найханай юртэмсэ "Газар дэлхэйн дуунууд"	1
56	Шулэгэй уран найруулгын зуйлнууд	1
57	Н.Г. Дамдиной уран найханай юртэмсэ	1
58	"Эсэгийн нэрэ" (поэмэ)	1
59	«Шэлдэй зангийн дуун» (поэмэ)	1
60	Д.А. Улзытуевай уран найханай юртэмсэ	1
61	"Ая ганга", «Баруунай баруун эрьедэ...»	1
62	«Захья», «Эхэ дэлхэйгээ түхэрээлүүлэн дуулааб»	1
63	Ш.Н.Нимбуев «Шүдэрлэгдэһэн сахилгаан»	1
64	Буряад шулэгэй абдарһаа Дондок Улзытуев «Буряад хэлэн»	1
65	«Эсэгым түрэхэн нангин тоонто»	1
66	Дамба Жалсараев «Ахамад нэгэ үбгэнһөө...»	1
67	Даши Дамбаев «Жэргэмэл шубуундал»	1
68	Владимир Намсараев «Хүнэй наһанай ябаса...»	1
69	Цырен-Дулма Дондокова «Намжаа үдэшэ»	1
70	Жэлэй дүн гаргалга	1

10 –дахи ангида буряад уран зохиол үзэлгын байгуулга

XX зуун жэлэй буряад литература соо бүтээгдэһэн уран гое юртэмсэ- 1

XX зуун жэлэй буряад литература.

Буддын шажанай зохиолнууд- 2

Үльгэрэй далай. Үльгэрэй далайе модондо ниилэжэ барлагшын шүлэг.

XX зуун жэлэй эхин усын буряад литература- 3+1н/р/к+1ш/а

Буряад литературыын бии болон хүгжэлтэ. Д.Банзаров тухай шүлэг. Ерэнсэй ехэ үбгэн. Ньютагай уран зохиолшод. Шалгалтын ажал.

XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай буряад литература (49час+ 1н/р/к+ 3 ш/а)

Н.Г.Балданогой уран найханай юртэмсэ. Энхэ-Булад баатар драма. Литература ба оперо. Ж.Т.Тумунов - фронтовик – сэрэгшэ. «Нойrhoо һэриһэн тала» роман . Романай 4-20 бүлэгууд. 22-23 бүлэгууд. 2 бүлэг 12 бүлэг. 27 бүлэгууд. Творческо практикум. Дэлгэрэй образ. Түрэл нютагаа магтанаб! «Тайшаагай ташуур» драмын туухэ. «Тайшаагай ташуур» драма. «Үүрэй толон» роман». Инаг дуран мунхэ. Арад зоноо тулоолэгшэд. Революционернуудэй ба арадай тулоо тэмсэгшэд. А.А.Бальбуравой «Зэдэлээтэ зэбэнууд» роман. 1-дэхи бүлэг Ганга эрьсын хажууда. 4-6-7 бүлэгууд. 13-20 бүлэгууд. 25 бүлэг. Интеллегенциин тулоолэгшэд. Шалгалтын ажал. Ньютагай хүндэтэй хүнүүд. Ж.Б.Балданжабон «Сэнхир хаданууд» 1 бүлэг «Үбгэнэй гомдол». Шэнэ парторг ба удаадахи бүлэгууд. Унэн сэхэ хоорэлдоон. Бидэнэрыешье аха дуунэр гэнэл .Хонишон-харуулшан гээшэ гу?Т/п. Элидхэл –шэнжэлгэ «Минии нютагай ажабайдал муноо сагта»Ч.Ц.Цыдендамбаев Уран найханай юртэмсэ. «Холо ойрын түрэлнүүд» романай 1 бүлэг. Зохиолой 3 -4 бүлэгүүд. Ажабайдал орёохон даа. Роман - новеллэ. Жаргал, гуламта, хандархан уургай бүлэг. Шалгалтын ажал. Минии саашанхи хараа бодол. Д.З.Жалсаравай уран творческо зам. Газар дэлхэйн дуунууд. Үншэн сагаан ботогын дуун. Т\п. Баатар тухай домог. Н.Г.Дамдинов уран найханай юртэмсэ. «Мушэтэ харгы сонет. Сонедуудэй гурлоо. Шэлдэй занги тухай дуун.

Минии нютагай поэт-Н.Г.Дамдинов. Д.А.Улзытуевай уран найханай юртэмсэ. Буряад хэлэн шүлэг. Ая ганга шүлэгэй улхоо. Ая ганга шүлэг. Оршуулга тухай ойлгосо . Шалгалтын ажал.

Буряад шүлэгэй абдарһаа -3час

Буряад шүлэглэмэл зохиолнуудай хүгжэлтэ Д.Жалсарав. Д.Д.Дамбаев «Ургы найхан буряадни». Н.Нимбуевай «Шүдэрлэгдэһэн сахилгаан»

Буряад романай, драматургийн, лирикын уран найханай юртэмсэ –3+1 н/р/к+ 2ш/а

Буряад романай уран найханай юртэмсэ. Буряад лирикын хугжэлтэ. Буряад драматургийн хугжэлтэ ба шэнэлэлтэ. Минии арадай театрай хугжэлтэ. Шалгалтын ажал.

Тайлбари бэшэг

Уран найханай литература гү, али али уран зохиол шудалан үзэлгын гол зорилгонууд гэбэл:

- уран найханай литература хүнэй, хүн түрэлтэнэй ажамидаларда тусхай нуури эзэлдэг, тэдэнэй хүгжэлтэдэ айхабтар ехэ удха шанартай гэжэ ойлгуулха;ү
- уран найханай литература шудалан үзэлгэ хадаа түрэл арадаингаа ба бэшэшье арадуудай соёл болбосорол, ёһо заншал ойлгомжо абалгын тусгаар арга гэжэ ойлгуулха;
- уран зохёол уншаха дуратай болгохо, гоё найхание наринаар ойлгодог мэдэрэл хүмүүжүүлхэ;
- бодото байдал, ажабайдал ба искусство, оршон тойроние зүбөөр сэгнэжэ, тэдэндэ үнэтэй сэнтэйгээр хандахые хургаха;
- аман ба бэшэмэл хэлэлгэдэ хургаха, тэрэниие хүгжөөхэ;
- нурагшад уран найханай зохёол зүбөөр, хүсэд дүүрэнээр хадуужа абаха, шэнжэлжэ, сэгнэжэ нураха гол түлэб теоретико-литературна, эстетическэ ойлгосонуудтай болохо ёһотой.

Буряад литературыын хэшээлдэ нурагшад мэдэсэ, шадабариде табигдаха гол эрилтэнүүд нурагшад гол түлэб иимэ юумэнүүдые мэдэхэ ёһотой:

- уншажа байһан зохёолойнгоо автор тухай, номой нэрын удха тайлбарилга;
- уран зохёолшын намтарһаа тон шухала мэдээнүүдые;
- уран зохёолнуудай текстнүүдые;
- шудалан үзэжэ байһан зохёолой герой болоод гол үйлэдэгшэ нюурнууд тухай, зохёол соохи шухала үйлэнүүдые мэдэхэһээ гадна, тэдэнэй хоорондохе харилсаа холбоонуудые, типическэ удха шанар;
- уран зохёол бэшэхэ гол шухала аргууд, зураглалай янзанууд, зохёолой темэ, идей, гол удха, уран зохёолой героинууд, сюжет г.м. литературна теориһоо ойлгосонуудые;
- байгуулгын шухала онсо янзануудые, хэлэнэй зураглан тодорхойлохо арга хэрэгсэлнүүдые;
- программын эрилтын ёһоор сээжэлдэһэн шүлэгүүдые, эпическэ зохёолой хэһэгүүдые; литературна зан абари, литературна тип, романтизм, реализм гэһэн ойлгосонуудай шухала шэнжэнүүдые г.м.

нурагшад иимэ юумэнүүдые хэжэ шадаха ёһотой:

- уран зохёолшын зохёол соогоо бэшэһэн уран зураглалые хөөрөжэ;
- уран зохёолшын зураглаһан зурагые ухаан бодолдоо, сэдхэлдээ бие болгожо;
- үзэжэ байһэнэн зохёолой гол шухала үйлэнүүдые, үйлэдэгшэ нюурай хэлэһэн үгэ, хэрэг г.м. бусад олон юрын үйлэнүүдһээ илгагжа;
- зохёолой идейнэ болон уран найханай талые харуулалгада сюжетэй зүйлнүүдэй үүргэ болон гол проблематика элирүүлжэ;
- үзэгдэжэ байһан зохёолнуудай байгуулгын зүйлнүүдые илгажа;
- зохёолой удха задалан харуулхадаа, геройн үүргэ ба героиде үгэһэн авторай сэгнэлтэ эли тодо болгожо;

- зохёолой геройнуудай өөр өөрын ба бултандань хабаатай шэнжэнүүдые тодорхойлон, характеристикэ үгэжэ, тэдэндэ авторай ямараар хандажа байһые элирүүлхэ зорилготойгоор геройнуудые зэргэсүүлжэ;
- уран зохёолнуудай текст лирическэ, эпическэ, драматическа жанрай байһаарнь тэдэниень хараадаа абажа, тодоор, уранаар уншажа;
- уран зохёолой геройнуудта характеристикэ үгэхэ сложно түсэб табижа;
- үзэжэ байһан зохёолой геройнууд тухай, тэдэндэ авторай ямараар хандажа байһые хараадаа абан, һурагша бүхэнэй, бүхы һурагшадай зэргэсүүлһэн аман гү, али бэшэмэл өөрын бодомжолготой сочинени зохёожо;
- монологическа хэлэлгэ һайнаар хэрэглэжэ, өөрынгөө һанамжа ойлгосотойгоор хэлэжэ, тэрэнээ ойлгуулжа, баримталжа. Хамгаалжа;
- хэдэн материалнууд дээрэ үндэһэлэн, литературна темээр элидхэл, соносхол гү, али реферат бэлдэжэ;
- бэеэ даагаад уншаһан номоор, хараһан киноафильмүүдээр, теледамжуулгануудаар, зүжэгүүдээр, уран зурагаар, шагнаһан рецензи гү, али һанамжа бэшэжэ шадаха.

№	Сэдэб	Сагай хубаари
1	Буряад литература Буряад уран литературын хүгжэлтын үенүүд	1
2	Буряад үргэлжэлхэн зохеолой уран найханай юртэмсэ	1
3	Д.Р. Батожабайн уран найханай юртэмсэ	1
4	"Төөригдээн хуби заяан "	1
5	«Төөригдээн хуби заяан»	1
6	Үнгэрхэн сагай хүүдэр	1
7	Далай ламын шагнал	1
8	Нюуса суглаан	1
9	Хитад ороной ниислэл хото	1
10	Трилоги тухай ойлгосо	1
11	Зохеолой гол герой Аламжа	1
12	Трилогиин гол удха	1
13	Творческо практикум	1
14	Шалгалтын ажал	1
15	Ч. Цыдендамбаевай уран найханай юртэмсэ	1
16	Туужа "Буряад басаган"	1
17	Туужа соохи эхэнэрэй хуби заяан	1
18	Гол геройнууд	1
19	Тестнүүд	1
20	А.Л. Ангархаевай уран найханай юртэмсэ	1
21	Романай байгуулга онсо илгаа	1
22	Роман дотор табигдаһан гол шухала асуудалнууд	1
23	Романай гол геройнууд	1
24	Зохеолой нэрын удха	1
25	Практикум творческо	1

26	Шалгалтын ажал. Зохеолго	1
27	Буряад драматургийн уран найханай юртэмсэ Буряад драматургийн хүгжэлтэ	1
28	М.Ж. Батоинай уран найханай юртэмсэ	1
29	"Таршаа намжалай түүхэ"	1
30	Зүжэгэй уран найханай орон зай	1
31	Зүжэгэй гол удха	1
32	Зохеолой уран аргууд	1
33	Б.Б. Барадинай уран найханай юртэмсэ	1
34	"Ехэ удаган абжаа"	1
35	Трагеди тухай ойлгосо	1
36	Түүхэтэ трагеди	1
37	Зүжэгэй үйлэдэгшэ нюурнууд	1
38	Буряад шүлэгэй уран найханай юртэмсэ Б.Б. Базаронхой уран найханай юртэмсэ	1
39	"Улаалзай" гэхэн шүлэгэй уран найханай юртэмсэ	1
40	Ц.Цымпилоной уран найханай юртэмсэ	1
41	"Буряад басаганда"	1
42	Мүнөө үеын буряад үргэлжэлхэн зохеолой уран найханай юртэмсэ Ч.Ц. Гуруевай уран найханай юртэмсэ	1
43	"Туһалха хэрэгтэй" гэхэн хөөрөөнэй уран найханай юртэмсэ	1
44	Зохеолой гол герой	1
45	Д.А. Дылгыровой уран найханай юртэмсэ	1
46	"Сэдьхэлэй гуниг" гэхэн хөөрөөнэй уран найханай юртэмсэ	1
47	Зохеолой гол дүрэ	1
48	Д.О. Эрдынеевэй уран найханай юртэмсэ	1
49	«Үйлын үри» романай уран найханай юртэмсэ	1
50	Роман дотор табигдаһан проблемэнүүд	1
51	Романай онсо шэнжэ.	1
52	Романай удхаар шалгалта	1
53	Мүнөө үеын буряад драматургийн уран найханай юртэмсэ	1

	Мүнөө үеын буряад драматургийн уран найханай юртэмсэ	
54	Б-М. Пурбуевай зохёохы зам	1
55	«Эрьехэ наран» гэхэн зүжэг	1
56	Зүжэгэй гүн удха, жанрай онсо янза	1
57	М.Батоин. «Юртэмсын гурбан сээшүүл»	1
58	«Юртэмсын гурбан сээшүүл» гүн удха	1
59	Найруулга «Нангин Байгалаа аршалай!»	1
60	Мүнөө үеын буряад шүлэгэй уран найханай юртэмсэ тухай Ц. Дондогойн «Эхэ тухай хоёрдохи поэмэ»	1
61	«Шамбайхан наһыем бусаахашье аалам?»	1
62	Г. Раднаевагай творчество	1
63	«Түрэлгын зоболон» поэмьын гүн удха	1
64	Мүнөө үе сагай ажабайдал уран зохиолой хүгжэлтэдэ Л. Тапхаевай «Дүрбэн саг» гэхэн шүлэгэй жанр	1
65	А. Ангархаевай «Би шулуунби»	1
66	Б. Дугаровай «Түрэлхидэйм хэлэн, хүлисөөрэй»	1
67	Шүлэгэй психологическа юртэмсэ	1
68	Г. Базаржапова-Дашеевагай шүлэгүүд	1
69	«Үеһөө үедэ уг залган»	1
70	Дабталга Эпическэ зохёолнууд	1
70	Жэлэй дүн гаргалга	1

11-дэхи ангид уран зохиол судалсан үзэлгэ

Буряад уран зохиолой хүгжэлтын үенүүд- 2ч Буряад уран зохиолой хүгжэлтын үенүүд. Буряад прозын уран найханай юртэмсэ.

Буряад прозын уран найханай юртэмсэ-13ч+3ч.ш/а+1ч.х/х Д. Батажабайн уран найханай юртэмсэ. «Төөригдэһэн хуби заяан» трилоги.

Трилогиин байгуулга, гол образуудын. Сюжедэй һонирхолтой ушаралнууд. Самбуу, Шобдог ба бусад буряад, түбэд ламанарай дүрэнүүд. Жаргал гээшэ юун бэ? Шалгалтын ажал. Найруулга Аламжын зол жаргалаа бэдэрлгэ. Ч.Цыдендамбаевай уран найханай юртэмсэ. «Буряад басаган» туужын гол удха. Зохиолой уран аргууд. Шалгалтын ажал. А. Ангархаевай уран найханай юртэмсэ. «Мүнхэ ногоон хасуури» гэһэн романай гол удха. Роман дотор табигдаһан проблемэнүүд. Романай онсо шэнжэ.

Буряад драматургийн уран найханай юртэмсэ-12+2+2 ч. Буряад драматургийн уран найханай юртэмсэ. М. Батоин. «Таршаа Намжалай түүхэ».

Зүжэгэй уран найханай орон зай, саг. Зүжэгэй гүн удха, уран аргууд. Б. Барадинай намтар, зохиохы зам. «Ехэ удаган абжаа»- түүхэтэ трагеди. Зүжэгэй үйлэдэгшэ нюурнууд. Зүжэгэй гүн удха, уран аргууд. Буряад шүлэгүүдэй хүгжэлтын шэнжэнүүд . Буряад поэзиин һалбаринууд. Шүлэгүүдэй хоёр ондоо шэнжэлэл. Поэтическэ лексикэ. Д. Улзытуевай «Һуунаб... гансааран...» гэһэн шүлэгэй шүүлбэри

Б. Базарон. «Улаалзай». Ц. Цымпилоной зохиохы зам. Шүлэгэй саг болон орон зай.

Мүнөө үеын буряад үргэлжэлһэн зохиолой уран найханай юртэмсэ- 7ч.+1ч.ш/а+1ч.х/х. Буряад прозын уран найханай юртэмсэ .

Ч. Гуруевай «Туһалха хэрэгтэй» гэһэн хөөрөөнэй удха. Зохиолой гол асуудал. Д. Дылгыровой «Сэдьхэлэй гуниг» гэһэн хөөрөөнэй удха. Д. Эрдынеевэй уран зохиолнууд тухай.«Үйлын үри» романай уран найханай юртэмсэ. Роман дотор табигдаһан проблемэнүүд. Романай онсо шэнжэ. Романай удхаар шалгалта.

Мүнөө үеын буряад драматургийн уран найханай юртэмсэ- 6ч.+1ч.ш/а Мүнөө үеын буряад драматургийн уран найханай юртэмсэ.

Б-М. Пурбуевай зохиохы зам. «Эрхэһэ наран» гэһэн зүжэг. Зүжэгэй гүн удха, жанрай онсо янза. М. Батоин. «Юртэмсын гурбан сэсшүүл»

«Юртэмсын гурбан сэсшүүл» гүн удха. Найруулга «Нангин Байгалаа аршалай!»

Мүнөө үеын буряад шүлэгэй уран найханай юртэмсэ тухай-11 ч+2ч.ш/а Ц. Дондогойн «Эхэ тухай хоёрдохы поэмэ». «Шамбайхан наһыем бусаахашье аалам?». Г. Раднаевагай творчество. «Түрэлгын зоболон» поэмын гүн удха. Шүлэглэлэй сюжет болон композици. Мүнөө үе сагай ажабайдал литературын хүгжэлтэдэ. Мүнөө үе сагай ажабайдал литературын хүгжэлтэдэ. Л. Тапхаевай «Дүрбэн саг» гэхэн шүлэгэй жанр. Зохёолнуудай байгуулга, хэлэн, уран аргууд. А. Ангархаевай «Би шулуунби». Б. Дугаровай «Түрэлхидэйм хэлэн, хүлисөөрэй». Шүлэгэй психологическа юртэмсэ. Г. Базаржапова-Дашеевагай шүлэгүүд. «Үеһөө үедэ уг залган».

Дабталга: 3ч.+1 ш/а. Эпическэ зохёолнууд. Бага, дунда, ехэ хэмжээнэй зохёолнууд. Уран зохёолой хэлэнэй шэмэг үгэнүүд. Шалгалтын ажал

Тайлбари бэшэг

Уран найханай литература гү, али али уран зохёол шудалан үзэлгын гол зорилгонууд гэбэл:

- уран найханай литература хүнэй, хүн түрэлтэнэй ажамидаралда тусхай нуури эзэлдэг, тэдэнэй хүгжэлтэдэ айхабтар ехэ удха шанартай гэжэ ойлгуулха;ү
- уран найханай литература шудалан үзэлгэ хадаа түрэл арадайнгаа ба бэшэшье арадуудай соёл болбосорол, ёһо заншал ойлгомжо абалгын тусгаар арга гэжэ ойлгуулха;
- уран зохёол уншаха дуратай болгохо, гоё найхание наринаар ойлгодог мэдэрэл хүмүүжүүлхэ;
- бодото байдал, ажабайдал ба искусство, оршон тойроние зүбөөр сэгнэжэ, тэдэндэ үнэтэй сэнтэйгээр хандахые хургаха;
- аман ба бэшэмэл хэлэлгэдэ хургаха, тэрэниие хүгжөөхэ;
- нурагшад уран найханай зохёол зүбөөр, хүсэд дүүрэнээр хадуужа абаха, шэнжэлжэ, сэгнэжэ нураха гол түлэб теоретико-литературна, эстетическэ ойлгосонуудтай болохо ёһотой.

Буряад литературыын хэшээлдэ нурагшадай мэдэсэ, шадабариде табигдаха гол эрилтэнүүд нурагшад гол түлэб иимэ юумэнүүдые мэдэхэ ёһотой:

- уншажа байһан зохёолойнгоо автор тухай, номой нэрын удха тайлбарилга;
- уран зохёолшын намтарһаа тон шухала мэдээнүүдые;
- уран зохёолнуудай текстнүүдые;
- шудалан үзэжэ байһан зохёолой герой болоод гол үйлэдэгшэ нюурнууд тухай, зохёол соохи шухала үйлэнүүдые мэдэхэһээ гадна, тэдэнэй хоорондохи харилсаа холбоонуудые, типическэ удха шанар;
- уран зохёол бэшэхэ гол шухала аргууд, зураглалай янзанууд, зохёолой темэ, идея, гол удха, уран зохёолой героинууд, сюжет г.м. литературна теориһоо ойлгосонуудые;
- байгуулгын шухала онсо янзануудые, хэлэнэй зураглан тодорхойлохо арга хэрэгсэлнүүдые;
- программын эрилтын ёһоор сээжэлдэһэн шүлэгүүдые, эпическэ зохёолой хэһэгүүдые; литературна зан абари, литературна тип, романтизм, реализм гэһэн ойлгосонуудай шухала шэнжэнүүдые г.м.

нурагшад иимэ юумэнүүдые хэжэ шадаха ёһотой:

- уран зохёолшын зохёол соогоо бэшэһэн уран зураглалые хөөрөжэ;
- уран зохёолшын зураглаһан зурагые ухаан бодолдоо, сэдхэлдээ бии болгожо;
- үзэжэ байһэнэн зохёолой гол шухала үйлэнүүдые, үйлэдэгшэ нюурай хэлэһэн үгэ, хэрэг г.м. бусад олон юрын үйлэнүүдһээ илгагжа;
- зохёолой идеяһе болон уран найханай талые харуулалгада сюжетэй зүйлнүүдэй үүргэ болон гол проблематика элирүүлжэ;
- үзэгдэжэ байһан зохёолнуудай байгуулгын зүйлнүүдые илгажа;

- зохёолой удха задалан харуулхадаа,геройн үүргэ ба геройдо үгэһэн авторай сэгнэлтэ эли тодо болгожо;
- зохёолой геройнуудай өөр өөрын ба бултандань хабаатай шэнжэнүүдые тодорхойлон, характеристикэ үгэжэ, тэдэндэ авторай ямараар хандажа байһые элирүүлхэ зорилготойгоор геройнуудые зэргэсүүлжэ;
- уран зохёолнуудай текст лирическэ, эпическэ, драматическа жанрай байһаарнь тэдэниень хараадаа абажа, тодоор, уранаар уншажа;
- уран зохёолой геройнуудта характеристикэ үгэхэ сложно түсэб табижа;
- үзэжэ байһан зохёолой геройнууд тухай, тэдэндэ авторай ямараар хандажа байһые хараадаа абан, нурагша бүхэнэй,бүхы нурагшадай зэргэсүүлһэн аман гү, али бэшэмэл өөрын бодомжолготой сочинени зохёожо;
- монологическа хэлэлгэ һайнаар хэрэглэжэ, өөрынгөө һанамжа ойлгосотойгоор хэлэжэ, тэрэнээ ойлгуулжа, баримталжа. Хамгаалжа;
- хэдэн материалнууд дээрэ үндэһэлэн, литературна темээр элидхэл, сонохол гү, али реферат бэлдэжэ;
- бэеэ даагаад уншаһан номоор, хараһан киноафильмүүдээр, теледамжуулгануудаар, зүжэгүүдээр, уран зурагаар, шагнаһан рецензии гү. али һанамжа бэшэжэ шадаха.